

Työtapaturmia sattui vuonna 2020 ennätysellisen vähän

28

Tapaturmavakuutuskeskuksen analyysiä

12.2.2021

Työtapaturmia sattui vuonna 2020 ennätysellisen vähän

Vakuutuslaitokset korvasivat yhteensä 103 700 palkansaajille ja 5 700 yrittäjille sattunutta työtapaturmaa vuonna 2020. Palkansaajien työtapaturmista 87 500 sattui työpaikalla työtehtävissä ja 16 200 asunnon ja työpaikan välisellä matkalla. Lukumäärät ovat ennätysellisen alhaisia. Taustalla vaikuttaa erityisesti maaliskuussa 2020 aloitetut koronapandemian torjuntatoimet ja niihin liittynyt talouden yleinen hiljentyminen.

Tässä analyysissä esitetään yhteenveto kokonaiskehityksestä ja tiivis katsaus vahinkojen toimiala-, ammatti- luokka- ja työympäristömuuttujien mukaisiin jakaumiin. Tarkempia aihepiirikohtaisia analyyseja tullaan julkaisemaan Tapaturmavakuutuskeskuksen analyysisarjassa kevään ja kesän 2021 aikana.

Tilastointiin liittyvien viiveiden vuoksi viime vuotta koskeviin tietoihin liittyy vielä helmikuussa 2021 epävarmuustekijöitä, minkä vuoksi tässä julkaisussa esitetyt tiedot voivat vielä muuttua vuoden 2021 aikana tilastointiaikajaksien kypsymisen myötä.

Teksti: Mika Tynkkynen, Tapaturmavakuutuskeskus

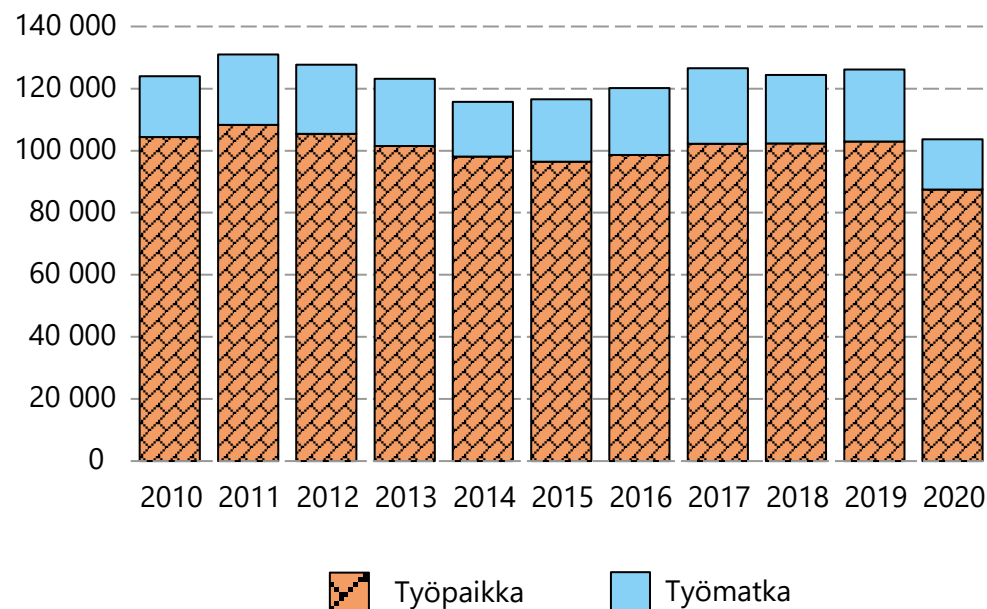

Työtapaturmien määrä väheni lähes 18 %

Koronarajoitukset ja niistä seurannut talouden yleinen hiljeneminen ovat vähentäneet työtapaturmien lukumäärän ennätysellisen alhaiselle tasolle. Suomessa sattui palkansaajille vuonna 2020 yhteensä 103 700 vakuutuslaitosten korvaamaa työtapaturmaa, joista 87 500 työpaikalla työtehtävissä ja 16 200 asunnon ja työpaikan välisellä matkalla (kuva 1).

Työtapaturmien kokonaismäärä on vähemmän kuin koskaan tilastoidun historian aikana ja lähes 18 % vähemmän kuin vuonna 2019. Tätä ennen alhaisin noteeraus oli vuodelta 2014, jolloin sattui 115 724 työtapaturmaa.

Kuva 1. Palkansaajien työpaikka- ja työmatkatapaturmat 2010-2020

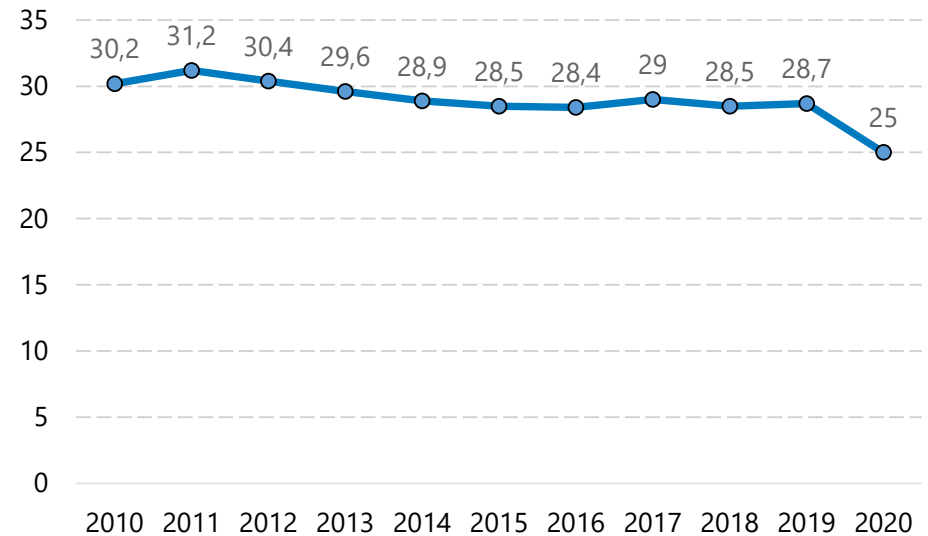
Rajua pudotusta selittää maaliskuussa aloitetut koronapandemian torjuntatoimet ja niihin liittynyt talouden yleinen hiljentyminen. Pudotus on samaa suuruusluokkaa kuin vuonna 2009, jolloin finanssikriisin johdosta työtapaturmien lukumäärä väheni 17,5 % vuodesta 2008.

Palkansaajille sattuneiden työtapaturmien lisäksi vakuutuslaitokset korvasivat 5 700 yrittäjille sattunutta työtapaturmaa, mikä oli yli 12 % vähemmän kuin vuonna 2019. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus on yrittäjille vapaaehtoinen, joten vahinkojen lukumääriin vaikuttaa paljon myös yrittäjien aktiivisuus ostaa itselleen tämä turva. Käytävissä ei ole tarkkoja tietoja siitä, kuinka monella yrittäjällä tällainen turva on voimassa ja onko vakuutusten määrässä tapahtunut merkittäviä muutoksia viime vuosien aikana.

Työpaikkatapaturmien määrä väheni noin 15 % edellisvuodesta

Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumäärä (87 500) on noin 15 % vähemmän kuin vuonna 2019. Työpaikkatapaturmien taajuus, eli korvattujen vahinkojen lukumäärä miljoonaa työtuntia kohden oli viime vuonna 25,0. Kyseessä on dramaattinen muutos vuodesta 2019, jolloin kokonaistaajuus oli 28,7 (kuva 2). Muutosta selittää se, että työntuntien lukumäärä pieneni viime vuonna vain vähän suhteessa työpaikkatapaturmien lukumäärän muutokseen: Tilastokeskuksen tuoreimman työvoimatutkimuksen mukaan palkansaajien tekemien työntuntien määrä vuonna 2020 oli vain 1,5 % pienempi kuin vuonna 2019.

Kuva 2. Palkansaajien työpaikkatapaturmien kokonaistaajuus vuosina 2010-2020

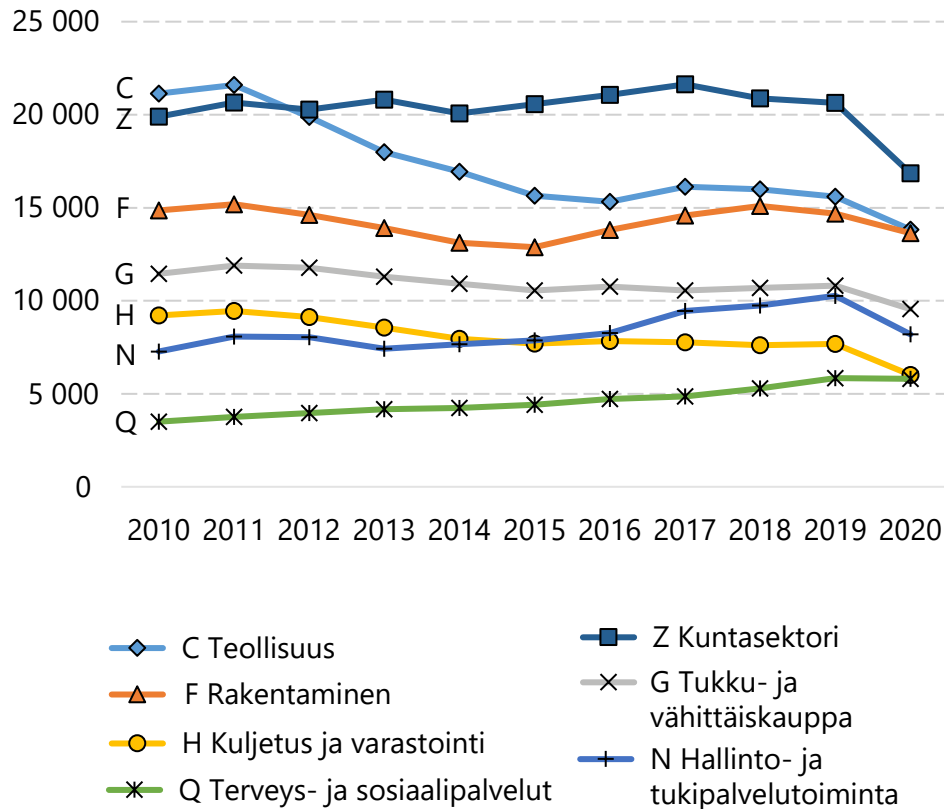

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen perusteella määritettyjen työtuntien vähäinen lasku suhteessa työtapaturmien lukumäärän muutokseen on erityisen kiinnostava havainto, jonka taustoja syytä pohtia tarkemmin. Vuosi 2020 oli äärimmäisen poikkeuksellinen maaliskuussa aloitettujen koronapandemian torjuntatoimenpiteiden johdosta. Kattavat etätyösuositukset ja erityisesti palvelualan sulut sekä liikkumisrajoitukset vaikuttivat merkittävästi talouteen, mutta käytävissä olevien tietojen perusteella vaikutukset tehtyjen tuntien lukumäärään oli hämmästyttävän vähäinen.

Tätä voi selittää osaltaan se, että lähtökohtaisesti vakaaseen tilanteeseen hyvin soveltuva otantaan perustuva työvoimatutkimus ei

kykene reagoimaan riittävän ketterästi koetun kaltaisiin poikkeuksellisen nopeisiin muutoksiin. Todennäköisesti yrityksissä on myös pyritty välttämään kaikin mahdollisin tavoin toiminnan täydellistä jarruttamista ja työntekijöiden irtisanomisia tai lomautuksia. Tämän ovat mahdollistaneet osaltaan massiiviset koronatuot. Tällöin työtuntien määrä ei ole välttämättä juurikaan vähentynyt, mutta töiden luonne on saattanut muuttua merkittävästi. Erityisesti korkean riskin töiden väheneminen vaikuttaa voimakkaasti vahinkotaajuutta alentavasti.

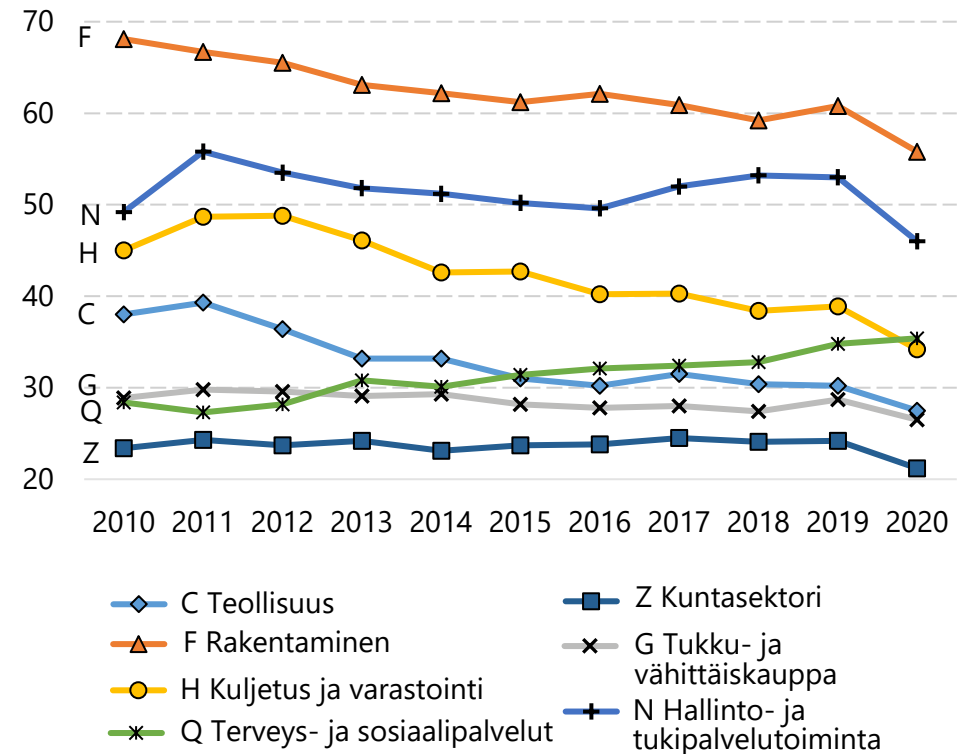
Kuva 3. Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumäärät päätoimialoilla vuosina 2010-2020

Sosiaali- ja terveystalvialuan vahingot ja taajuus kasvavat edelleen

Työpaikkatapaturmien lukumäärän kehitys oli kaikilla päätoimialoilla saman suuntaista sosiaali- ja terveystalvialuja lukuun ottamatta. Sosiaali- ja terveystalvialuissa työpaikkatapaturmien lukumäärä pysyi lähes samana kuin vuonna 2019 ja taajuus jopa hieman kasvoi (kuvat 3 ja 4).

Kuva 4. Palkansaajien työpaikkatapaturmataajuudet päätoimialoilla vuosina 2010-2020

Eniten työpaikkatapaturmien lukumäärä on vähentynyt kuntasektorilla (-3800 korvattua vahinkoa), mutta suhteellisesti eniten kuljetus ja varastointi -päätoimialalla (-21,7%) (kuva 3).

Rakentamisen sekä hallinto- ja tukipalvelutoimintojen vahinkotaajuudet pysyivät edelleen selkeästi muita korkeampina, vaikka niissä taajuudet laskivatkin muita enemmän: Rakentamisessa taajuus putosi peräti 56:een, mikä on koko tarkasteluhistorian alhaisin lukema. Hallinto- ja tukipalvelut -toimialan taajuus putosi 46:een (kuva 4).

Sosiaali- ja terveyspalvelut -toimialan kehitys on poikennut kaikista muista toimialoista koko tarkasteluperiodin ajan. Vahinkojen lukumäärä ja taajuus kasvoivat tasaisesti koko 2010-luvun ja taajuuden kasvu jatkui myös viime vuonna. Taajuudella mitattuna ala on noussut jo kolmanneksi, ohi kuljetus ja varastointi -toimialan, joka on kuulunut perinteisesti kolmen kärkeen korkean työturvallisuusriskin toimialoista puhuttaessa (kuva 4).

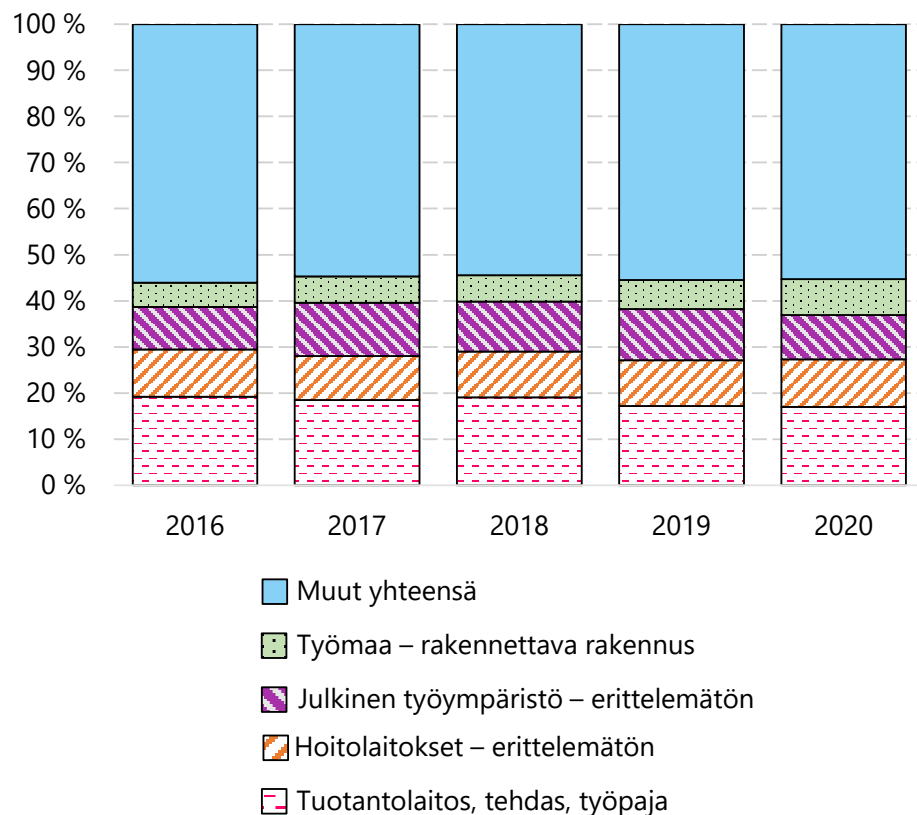
Sosiaali- ja terveyspalvelut -toimialan tilastoihin kirjautuvat yksityisen sektorin palveluksessa työskentelevien vahingot. Lukumääräkehitykseen vaikuttaa siten osaltaan kyseisen alan töiden siirtymiset julkiselta yksityiselle sektorille eli yksityisten palvelujen volyymin kasvu. Samalla ei-julkisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa tehtävien töiden profiili on mahdollisesti muuttunut siten, että sinne on siirtynyt suhteessa enemmän korkeamman kuin matalamman riskin töitä.

Tämän lisäksi taajuuden kasvua voi selittää alan kasvava työpaine ja siitä seuraava kiire, josta on uutisoitu viime vuosina runsaasti. Koronapandemia on voinut osaltaan lisätä erityisesti kotihoidon tarpeessa olevien asiakkaiden määrää ja heidän kohdistuvien palvelujen intensiteettiä. Samalla on kuitenkin tärkeä huomata, että mahdolliset korona-altistuksista johtuvat työntekijöiden sairastumiset eivät kirjaudu työtapaturma- vaan ammattitautitilastoon, eli ne eivät selitä tässä esitettyjä viime vuoden kasvulukuja. Sosiaali- ja terveysalan ammattitehtävien työtapaturmakehitystä on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin Tapaturmavakuutuskeskuksen [analyysisarjan numerossa 24: Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sattuu vuosittain noin 13 000 työpaikkatapaturmaa](#).

Korona-aika ei vaikuttanut sattumispaikkojen jakaumaan

Eniten työpaikkatapaturmia sattuu edelleen tuotantolaitoksissa, tehtaissa ja työpajoissa. Näissä työympäristöissä tapahtuneiden palkansaajien työpaikkatapaturmien osuus oli kaikista 17,0 % vuonna 2020 sattuneista vahingoista, mutta suhteellinen osuus on lievästi pienentynyt vuodesta 2016 lähtien, jolloin osuus oli 19,2 %. Rakennustyömailla sattui hieman alle 8 % kaikista palkansaajien työpaikkatapaturmista vuonna 2020. Vuonna 2019 osuus oli 6,3%, eli rakennustyömailla sattuneiden tapaturmien osuus kasvoi hieman. (kuva 5)

Kuva 5. Palkansaajien työpaikkatapaturmien jakautuminen työympäristöjen suhteen vuosina 2016-2020

Laaja siirtymä etätöihin ei näkynyt työpaikkatapaturmien sattumispaikkoja kuvaavassa jakaumassa juuri lainkaan: kaikista työpaikkatapaturmista on sattunut kodeissa vain 1,1-1,3 % vuosina 2016-2020. Tuloksen tulkinta on yksiselitteinen: etätöitä tehdään käytännössä vain matalariskisissä ammateissa, joissa ei satu korvattavia tapaturmia riippumatta siitä tehdäänkö niitä toimistossa vai kotona.

Suomen vaarallisinta työtä tekevät edelleen sanomalehtien jakajat ja lähetit, joiden työpaikkatapaturmataajuus on pysytellyt 165:n tuntumassa vuosina 2019-2020. Rakennustyöntekijöille on sattunut viime vuosina keskimäärin noin 120 työpaikkatapaturmaa miljoonaa työtuntia kohden. Metsä- ja kalatalouden työntekijöiden työpaikkatapaturmien taajuus oli 100 vuonna 2020. Muita vaaralliseksi luokiteltavia ammattiluokkia olivat vuonna 2020 (suluissa taajuus):

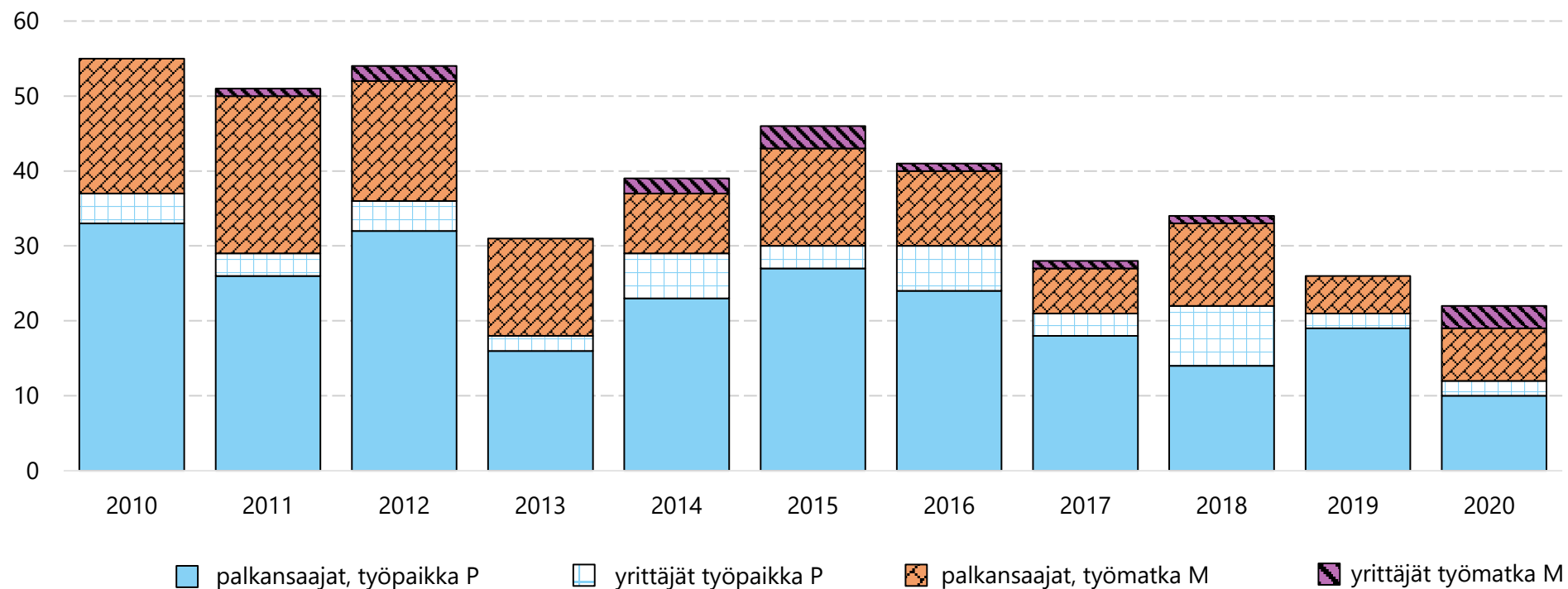
- Kaivos- ja louhintatyön koneenkäyttäjät (92)
- Sepät, työkaluntekijät ja koneenasettajat (81)
- Avustavat kaivos- ja rakennustyöntekijät (81)
- Rakennusten viimeistelytyöntekijät (74)
- Valimotyöntekijät, hitsaajat, levysepät ym. (71)
- Eläintenkasvattajat (69)
- Teollisuustuotteiden kokoonpanijat (62)

Kuolemaan johtaneita tapaturmia myös ennätysellisen vähän

Kuolemaan johtaneiden työtapaturmien lukumäärät ovat vähentyneet trendinomaisesti 1970-luvulta alkaen, jolloin työtapaturmissa kuoli vuosittain 150-200 työntekijää. Viime vuonna sattui enää 17 palkansaajan ja 5 yrittäjän kuolemaan johtanutta työtapaturmaa. Näistä työpaikkatapaturmien osuudet olivat 10 (palkansaajat) ja 2 (yrittäjät). (kuva 6)

Kuolemaan johtaneita työpaikkatapaturmia on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin Tapaturmavakuutuskeskuksen analyyseissä 18 ([Työpaikkakuolemien määrä lähes puolittui - Vuosina 2009 - 2018 sattuneet kuolemaan johtaneet työpaikkatapaturmat](#)) ja 27 ([Kuolemaan johtaneet työpaikkatapaturmat vuonna 2020](#)).

Kuva 6. Kaikki kuolemaan johtaneet työtapaturmat vuosina 2010-2020

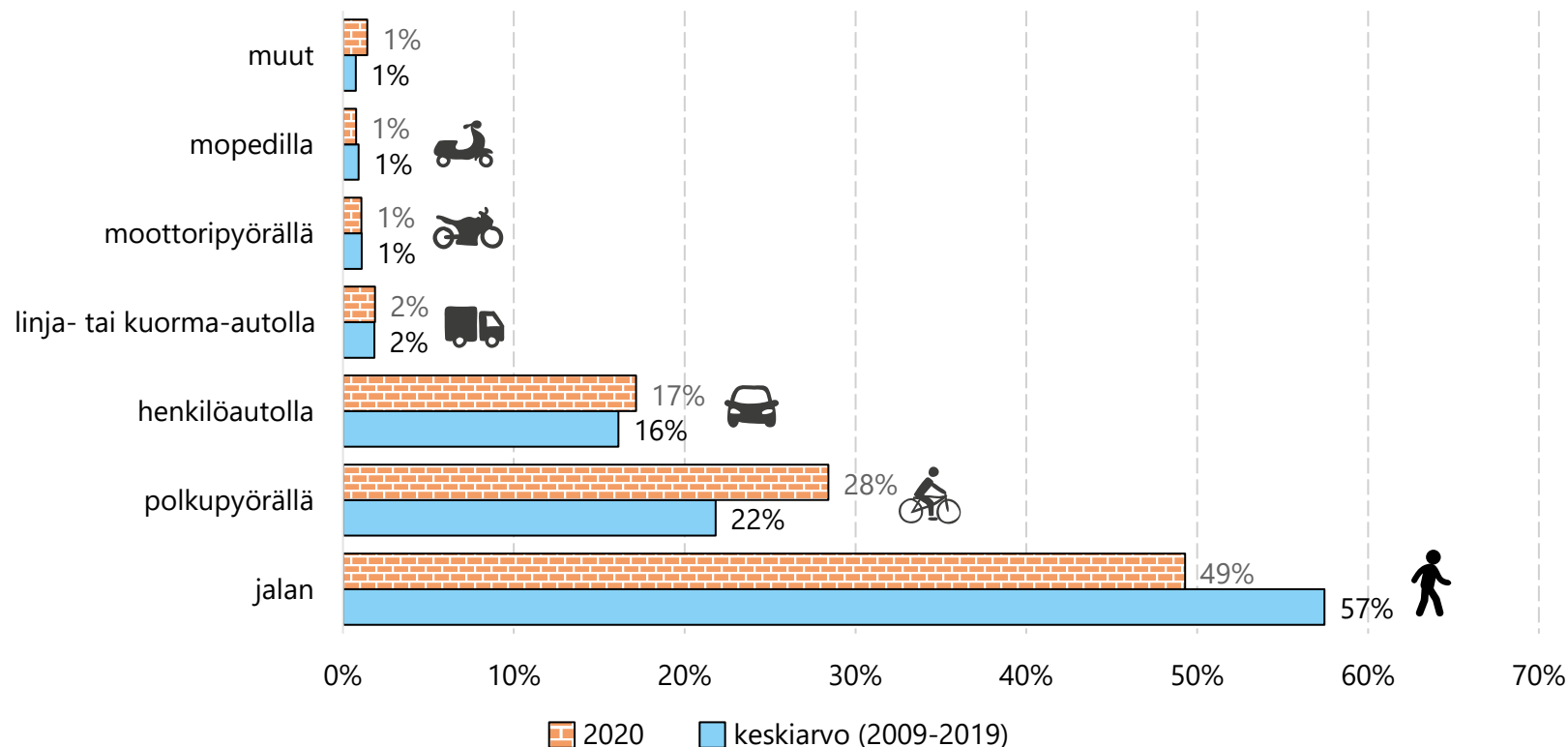

Työn ja kodin välisessä liikenteessä yli 30 % vähemmän tapaturmia

Työn ja kodin välisillä matkoilla sattui palkansaajille yhteensä 16 200 työmatkatapaturmaa ja vapaaehtoisesti itsensä vakuuttaneille yrittäjille noin 400 työmatkatapaturmaa. Työn ja kodin välisessä liikenteessä kuoli 7 palkansaajaa ja 3 yrittäjää.

Perinteisesti yli puolet kaikista palkansaajille sattuneista työmatkatapaturmista on sattunut jalankulkijoille, mutta vuonna 2020 jalankulkijoiden osuus putosi 57 %:sta (2019) 49 %:iin. Samalla polkupyöräilijöille sattuneiden vahinkojen osuus nousi 22 %:sta 28 %:iin (kuva 7). Näiden lukemien perusteella vaikuttaisi siis siltä, että etätöihin siirtyminen on vähentänyt erityisesti ainakin osan työmatkastaan jalan liikkuvien määrää. Työmatkapyöräily on sen sijaan

Kuva 7. Palkansaajien työmatkatapaturmien jakautuminen liikkumistavan mukaan vuonna 2009-2019 (keskiarvo) ja vuonna 2020.

säilyttänyt suosionsa myös poikkeusoloissa. Pyöräily todennäköisesti koetaan yleisemmin kuntoilumuotona kuin työmatkakävely, jolloin kynnys tavaksi tulleesta työmatkaan yhdistetystä pyöräilystä luopumiseen on ollut myös korkeampi. Työmatkapyöräilyä harrastavat ovat siis jääneet harvemmin etätöihin kuin muilla kulkuvälineillä töihin kulkevat tai esimerkiksi osa tavallisesti julkista liikennettä käyttävistä työssäkävijöistä on vähentänyt kontakteja ja siirtynyt pyöräilemään työmatkat.

Eryteisesti työmatkatapaturmien arvioihin liittyy kuitenkin merkittävästi epävarmuutta, minkä vuoksi niiden osalta on syytä painottaa lukumäärien ja niiden perusteella johdettujen muutosten ennakoarvion luonnetta. Vuosi 2020 oli työmatkaliikenteen osalta erityisen poikkeuksellinen, sillä alkuvuosi oli varsinkin eteläisimmässä Suomessa lumeton, eikä liukkautta esiintynyt kovinkaan paljoa. Suuri osa työtä tekevistä siirtyi myös alkukevällä 2020 koronaepidemian myötä etätöihin ja osa palkansaajista oli lomautettuna. Etätöiden tekeminen myös jatkui vuoden loppuun. Ilmiön poikkeuksellisuus vähentää aiemman tilastohistorian perusteella määritettyjen arviointiperusteiden käytön luotettavuutta viime vuoden kehitystä arvioitaessa.

Lisätietoja: Mika Tynkkynen, mika.tynkkynen@tvk.fi

Tapaturmavakuutuskeskus, TVK

Tässä analyysiraportissa esitetään analyysin laatijoiden näkemys aiheesta. Analyysi on laadittu helmikuussa 2021.

Tapaturmavakuutuskeskus TVK, Itämerenkatu 11-13, 00180 Helsinki